

Doe meer met minder geweld

Hoe aan de Steenweg een heel blok huizen verdween voor de uitbreiding van de Hema werd besproken in het decembernummer (1976, pag. 114 e.v.).

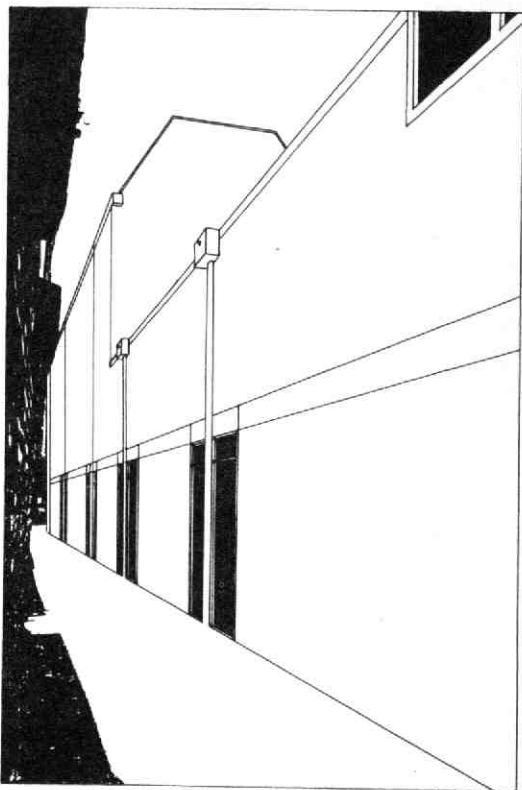
Oud-Utrecht schreef de Gemeenteraad hierover een protestbrief; in de Gemeenteraadscommissievergadering hierover verklaarde de wethouder dat de waardering die verschillende raadsleden uitspraken voor de gevels in de stegen hem ontging, en de kwetsbare binnenstad noemde hij dan ook gebaat, ook uit architectonisch oogpunt, bij een snelle nieuwbouw.

Voor het Beschermende Stadsgezicht biedt dit een weinig hoopvol perspectief, maar deprimerender is nog het standpunt van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, zoals dat te lezen valt in haar antwoord op een protest tegen het hanteren van Beschermd Stadsgezicht:

„Alhoewel ik in zijn algemeenheid met u van mening kan zijn dat bouwplannen als deze een inbreuk betekenen op de kleinschaligheid van het oorspronkelijke bebouwingspatroon van onze oude binnensteden, is er door een successievelijke verandering van het gebruik en de functie van onze stadscentra niet aan te ontkomen. (...) In het onderhavige geval ben ik van mening dat een noodzakelijk geworden uitbreiding van het Hema-complex geen overwegende bezwaren hoeft te betekenen voor de instandhouding van het stadsgezicht ter plaatse.” Zo blijkt dat zelfs daar economische belangen een reden zijn om de meest bedreigde gebieden het minst te beschermen.

Na de sloop kwam de volgende versie van de Hema-nieuwbouw op tafel, en werd nu door de Schoonheidscommissie goedgekeurd. De verdienste van deze commissie is geweest dat het grootschalige blok aan de Steenweg in de huidige versie „de herinnering aan vijf panden oproept”, een compromis waarvan Bijenkorf-Beheer verklaarde dat het niet van harte tot stand is gekomen; een heel wat zakelijker ontwerp had de voorkeur. Toch is de Steenweggevel nog steeds te grootschalig, en het is triest dat de Schoonheidscommissie het niet nodig vond dat ook aan de gevels van Lauwersteeg en Jodenrijtje iets veranderd werd. De „herinnering” aan de oude structuur is hier nog teveel gevraagd: saaie lange gevels en een enorm plat dak in plaats van meer dan tien gevels, terwijl Beschermd Stadsgezicht (hier zone B) de bescherming suggereert van „aard, type, hoogte, afmetingen van de bebouwing, alsmede de bekapping”.

Essentiëler is nog dat een heel stuk binnenstad nu één winkel wordt, terwijl het vroeger aparte wonin-

„Toekomst Lauwersteeg? (vergelijk foto dec.no. pg. 115).

gen en winkels waren. Die grootschaligheid in functie (èn in vorm) is in tegenspraak met het standpunt van de Gemeenteraad bij de aanwijzing tot Beschermd Stadsgezicht: „Geven juist het kleinschalige winkel-areaal en de ambachtelijke bedrijven de binnenstad haar bijzondere charme, de grootschalige vestigingen kunnen door disharmoniserende bebouwing hieraan in belangrijke mate afbreuk doen, zodat dergelijke bestemmingen niet in het beschermde gebied zullen kunnen worden toegelaten.”

Het bouwplan werd ter visie gelegd, inspraak was mogelijk via bezwaarschriften. Maar B & W had keuze voor behoud van oude elementen al uitgesloten door de voorbarige sloopvergunning en was ook niet van plan verdere op- en aanmerkingen serieus te nemen: immers in het antwoord op de protesten tegen de sloop schreef B & W al dat bij de sloop „naar onze mening met zekerheid mocht worden gesteld dat in

redelijkheid geen aanleiding zou kunnen bestaan onze medewerking aan de uitvoering van het bouwplan te onthouden", hetgeen inhield dat er ook geen bezwaren aanvaard zouden kunnen worden. De twintig bezwaarschriften die binnenkwamen werden dan ook als „niet relevant" terzijde geschoven, met al de erin uitgewerkte stedenbouwkundige en volkshuisvestelijke bezwaren.

In verband met deze gang van zaken is de Werkgroep Herstel Leefbaarheid bij de Raad van State in beroep gegaan tegen de beslissing van B & W, en het is nu

afwachten of de economische belangen ook op dat niveau het laatste woord hebben.

Hoopvol is de groeiende belangstelling voor het gemeentelijk cultuurbeleid. Studenten aan de HEAO (hoger economisch en administratief onderwijs) te Utrecht hebben recent een werkstuk gemaakt over het Hema-project. Hun conclusie: zonder redelijke argumenten heeft B & W voor de belangen van Bijenkorf Beheer alle andere belangen laten wijken.

25 mei 1977.

Jean Penders

Historiese dag in Slot Zeist

Op zaterdag 14 mei 1977 werd voor de eerste maal een historische dag voor alle historische verenigingen en musea en oudheidkamers gehouden in het slot te Zeist.

De dag was georganiseerd door een aantal leden van de Sektie Bescherming Kultuurbezit van de Stichtse Culturele Raad.

In zijn openingswoord noemde de heer Vermeer, voorzitter van de Raad, een aantal facetten van samenwerking:

- kursussen paleografie en archiefonderzoek
- centrale dokumentatie van sprekers en onderwerpen voor lezingen
- gezamenlijk informatieblad over activiteiten, excursies enz.
- centraal depot en restauratie-atelier
- kursussen voor beheerders van musea en oudheidkamers
- streekconservatoren
- bijeenkomsten voor persoonlijk contact en uitwisseling van ideeën

Als onderwerp van gezamenlijke interesse was voor deze bijeenkomst de industriële archeologie gekozen. De heer J. M. Bos, conservator ambachten en bedrijven van het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem hield een inleiding over deze materie. Met industriële archeologie wordt bedoeld de massaproductie voor een grote markt, waarbij machines de taak van het handwerk hebben overgenomen en andere krachtbronnen de mensenkracht hebben overgenomen. Industriële productie is al heel oud - de Romeinen vervaardigden al olielampjes in massaproductie. In ambachtelijke bedrijven wordt van elk produkt slechts een exemplaar of hooguit enkele exemplaren gemaakt.

Aan de hand van voorbeelden licht de heer Bos beide begrippen nader toe o.a. de ontwikkeling van de textielnijverheid van huisindustrie tot fabrieksproductie. Gelukkig krijgen steeds meer mensen belangstelling voor dit facet van het verleden en zo is in 1976 de Stichting Beheer Monumenten van Bedrijf en Tech-

niek opgericht met als doel grote historische industriële complexen te behouden en voor publiek toegankelijk te maken. Een vereniging van vrienden van deze Stichting biedt daarbij steun.

De historische verenigingen kunnen steun verlenen door waarnemingen ter plaatse te doen, te inventariseren, eventuele noodtoestanden te signaleren en voor behoud aan te dragen bij de Monumentenraad in Zeist.

De financiële konsekventies van behoud zijn over het algemeen erg groot, omdat het meestal om grote complexen gaat.

Na de lezing werd in de kelder van het Slot gezamenlijk de lunch gebruikt. Hier was ruime gelegenheid elkaar wat nader te leren kennen en spreken.

De middag was gewijd aan een inventarisatie van ideeën en denkbeelden over een samenwerkingsverband. De gedachten over de frekwentie van samenkomsten liepen nogal uiteen - van om de twee maanden tot een maal per jaar. Onderlinge informatie door middel van een blad kan een nauwer contact vergroten. Bij de musea is grote behoefte aan steun van de verenigingen met het oog op de vragen van scholieren naar kant en klaar materiaal voor skripties. Verder zullen de musea zelf naar buiten moeten met projecten, die vanuit de kollektie zijn opgebouwd.

De historische verenigingen kunnen vanuit publikaties materiaal leveren naar het wetenschappelijk onderwijs voor onderzoek.

Er is vanuit de musea duidelijk behoefte aan geld, kennis en mogelijkheden voor inventarisatie, beschrijving, conservering en restauratie.

Al met al voldoende gegevens om over te discussiëren binnen de Sektie Bescherming Kultuurbezit, die kan worden beschouwd als koördinatrice.

Omstreeks half vier trok iedereen weer haars of zijns weegs na een prettige en nuttige dag.

De Bilt.

A. L. Jordens